

Detaljutsnitt fra Kulturminneregisteret. Brustedet markert. <http://tiny.cc/75klnz>

BRU HØYLANDSÅNA, HØYLAND

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Dokumentet er utarbeidet som:

- kunnskapsgrunnlag i plan og byggesaksprosesser.
- kunnskapsgrunnlag for de som ønsker å bli kjent med historie og lokal identitet gjennom fysiske spor
- supplement til registreringene i Kulturminneregisteret

Automatisk fredete kulturminner er ikke omtalt her. For informasjon om disse se Riksantikvarens database Ask

Bru for Kyrkjevegen (Øygardsveien)

Brua over Høylandsåna inngår i to viktige grunnleggende strukturer av betydning for historien i området: Høylandsåna og Kyrkjevegen (Øygardsveien).

Den ligger i et område med mange kulturverninteresser knyttet til Høyland kirkested og prestegård – kulturminner fra nyere tid og eldre spor med status som automatiske fredet kulturminne.

Høylandsåna er en grunnleggende naturressurs. Kraft- og vannressursene har gitt grunnlag for flere næringsvirksomheter. Den formen den etter hvert fikk med kanalisering og murer forteller også om drenering av jordbruksland. Et viktig kapittel i regionens landbrukshistorie. Samtidig var kanaliseringen, med senkningen av vannstanden og tørrleggingen av myrene i området, en vesentlig forutsetning for opprustningen av veiene i området sist på 1800-tallet

Kyrkjevegen må man regne med er en av de eldste veifarene i regionen. Høyland er kjent som kirkested siden middelalderen. Veien er kjent som gammel kirkevei mellom Høyland og Vatne. Den var utbedret til kjørevei før 1838, blant de første i Høyland, men hadde nok da en lang historie som ridevei. Den koblet store områder i Høyland og nabobygder som Riska og Høle til Høyland kirke og til den gamle postrideveien.

Før Gjesdalveien (Gamle Ålgårdsvei) ble ferdigstilt i dette området tidlig på 1880-tallet gikk hovedveien opp om prestegårdstunet og derfra langs Prestegårdsveien mot Sandnes. Da var det ikke behov for bru over Høylandsåna. To kart fra 1880-tallet over prestegården viser at elva da deler seg i to løp. Vi må gå ut fra at løpene ble samlet samtidig med senere kanaliseringprosjekter.

Den aktuelle brua ser ut til å ha gjennomgått mange endringer og har neppe stor verneinteresse som bru. Natursteinsmurene har derimot interesse, som del av elvas historie og som del av den gamle veiens miljø.

I dag er Kyrkjevegen og Prestegårdsveien to av de gamle ferdselsveiene rundt sentrum av Sandnes som, siden de er lite modernisert i senere år, best har bevart en eldre karakter – dels med

steingarder og kantrær. Disse veistrekningen har også fortsatt kontakt med et kulturlandskap preget av jordbruk og gammel jordbruksbebyggelse. Brustedet ligger også i nær kontakt med det verneverdige miljøet Høyland kirkested. Det viktigste kulturvern hensynet blir å ta vare på elva med murene og den gamle veiens karakter.

Originalkart fra 1855. Det er før drening av dalbunnen. Veien gjennom dalen kalles «Den gamle Postvei» og går oppom tunet på Høyland prestegård. Kirkeveien går norover, Prestegårdsveien svinger vestover. (Statens skartverk: rektangelht50_6b-5_1855 og rektangelht50_6b-7_1855).

illustrasjon 10, Kart datert 1887 (Kilde Opplysningsvesenets fond)

Vertikalfoto 1937

